

Juanita Leiza Zugarramurdi

*Arantza,
Nafarroa
(1931-2014)*

Aurkibidea

Biografia

Arantzan sortu zen,
Etxerrean. Guraso biak
Arantzakoak zituen.

Zintak

ARN-013

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-09-17
- **Iraupena:** 60 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

ARN-014

- **Proiektua:** Bortzirietako ahozko ondarea
- **Elkarrizketatzailea(k):** Lakar Iraizoz, Maite
- **Data:** 2007-09-17
- **Iraupena:** 19 min
- **Euskarria:** Bideo digitala
- **Emalea:** Arburua Etxeberria, Patri

Pasarteak

1. Igande arratsaldeak

- **Erref:** ARN-013/001
- **Iraupena:** 0:01:55. **Hasi:** 00:00:06. **Bukatu:** 00:02:01
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Errosariora joaten ziren edo Novena egiten bazuten, hara ere bai. Gero plazak akordeona egoten zen eta dantzari aritzen ziren. Salvador Madariaga "Iñarburu" izaten zen akordeonista (Leitzarra?). Apaizak gelditzeko esaten zion. Iluntzerako joaten ziren etxera, ilunezkilak jotzen zuenean.

2. Ilunezkila

- **Erref:** ARN-013/002
- **Iraupena:** 0:00:43. **Hasi:** 00:02:01. **Bukatu:** 00:02:44
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ilunezkilarekin emakumeak etxera joaten ziren, gizonak ez. Gizonak akaso ostatura. Neska laguna zuena, neska laguna laguntzera. Emakumeak ez ziren ostatuan sartzen.

3. Eguraldi txarra bazen dantzaldia estalpean

- **Erref:** ARN-013/003
- **Iraupena:** 0:00:29. **Hasi:** 00:02:44. **Bukatu:** 00:03:13
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Udalaren azpiko "gorapean" egiten zuten dantzaldia eguraldi txarra bazen. Bestela plazan. Neskak neskekin eta mutilak mutilekin ibiltzen ziren.

4. Arantzako ostatua

- **Erref:** ARN-013/005
- **Iraupena:** 0:05:09. **Hasi:** 00:03:17. **Bukatu:** 00:08:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Familiak eramaten zuen Arantzako ostatua. Juanita jaio zenerako bazen dagoeneko. Ardo eta sifoia eta zerbeza ematen zituzten gehiena. Bokadilloak ere saltzen zituzten. Bazkariak eta afariak ere prestatzen zituzten. Jendea ez zen orain bezala kanpora jatera ateratzen. Freskagarriak ere bazituzten eta Iruñetik ekartzen zituzten. Egunero izaten zen irekia baina igandetan jende gehiago ibiltzen zen. Gizonak musean aritzen ziren ostatuan. Ostatua nola zegoen egituratua kontatzen du.

5. Amak Donostian ere egiten zuen lan

- **Erref:** ARN-013/007
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:08:47. **Bukatu:** 00:11:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Donostian zerbitzen aritzen zen Juanitaren ama. Handik ekartzen zuen ostaturako behar zutena, baita jakiak ere, eta gero ostatuan lan. Legatza, usoak, ahatea... prestatzen zituen. Usoak nola prestatzen zituzten kontatzen du.

6. Xuri beltzak

- **Erref:** ARN-013/008
- **Iraupena:** 0:01:07. **Hasi:** 00:11:27. **Bukatu:** 00:12:34
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Lehen gehiago prestatzen ziren orain ez baita apenas zerririk hiltzen. Nola prestatzen zituzten azaltzen du.

7. Ostatuan katua prestatzen zuten

- **Erref:** ARN-013/010
- **Iraupena:** 0:02:17. **Hasi:** 00:12:53. **Bukatu:** 00:15:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Gisatua, bakailua saltsan... prestatzen zuten ostatuan. Baita katua ere! Hil eta

egun batzuk utzi behar zen xamurtzen eta gero gisatua egiten zuten. Zaragozako emakume bati esan zioten untxia zela, eta hurrengo egunean katua zela jakitean: “ai, ai, ai me va a arañar!” Oihuka hasi zen.

8. Sifonaren inguruko istorioa

- **Erref:** ARN-013/012
- **Iraupena:** 0:00:57. **Hasi:** 00:16:10. **Bukatu:** 00:17:07
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Etxeko 2 aitonak tabernan beste lagun batzuekin eta batzuek ardoa eskatu zuten eta beste batek ardoa sifonarekin. Denei ardoa atera eta baten kexa: “nik sifonarekin eskatu dizut”. Zerbitzariak ardoari tragoa eman eta sifona bota zion orduan.

9. Anisa eta euliak

- **Erref:** ARN-013/013
- **Iraupena:** 0:00:45. **Hasi:** 00:17:07. **Bukatu:** 00:17:52
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Bazen bazkalondotan ostatura anisa edatera joaten zen bat eta behin 2 euli erori zitzaizkion basoan. Esan zien: “Agarraos las patas que vais de viaje” eta basoa edan zuen euli eta guzti.

10. Aitonak galletak ematen zizkien. Ez zen autorik

- **Erref:** ARN-013/014
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:17:52. **Bukatu:** 00:19:39
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ezkutatutako galletak ematen zizkien aitonak bilobei. Bazkaltzera jaisten zen herrira baina baserrian bizi zen. Oinez joaten zen baserrira ez baitzen autorik. Bere alaba ere lanetik mezara eta berriz lanera ibiltzen zen oinez.

11. Autobusa noiz jarri zuten

- **Erref:** ARN-013/016
- **Iraupena:** 0:04:17. **Hasi:** 00:20:42. **Bukatu:** 00:24:59
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Aita gazte zelarik jarri zuten autobusa eta lgantziko bentaraino baino ez zen heltzen hasieran. Gero Donostiraino hasi ziren joaten. Goizeko 7etarako ateratzen zen lehenengoa eta jende asko ibiltzen zen. Herri guztietarako mandatuak egiten zituzten, Donostira heldu eta ez ziren gelditzen. Arraina ere

ekartzen zuten. Autorik ez zenez jendean asko erabiltzen zuen autobus hura. Txikia zenez ondo-ondoan joaten ziren eserita. Nolako autobusa zen azaltzen du. Puskak goian eramaten zituzten, asko. Saltzaileak joaten ziren eta saltzekoa autobus gainean eramaten zuten.

12. Anaiak arropak erosten zituen

- **Erref:** ARN-013/017
- **Iraupena:** 0:00:50. **Hasi:** 00:24:59. **Bukatu:** 00:25:49
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Dendetara joan eta ezagutzen zuten dagoeneko. Paketeak egin eta ekartzen zituen Arantzara. Gustuko zituztenak saldu eta besteak bueltatu egiten zituen, eta saldutakoak ordaindu.

13. Antiojoen istorioa

- **Erref:** ARN-013/018
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:25:49. **Bukatu:** 00:26:57
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Patziku bista begiratzera joan eta betaurrekoak kristalik gabe jarri zituenean: “ederki ikusten dut orain” bota omen zuen! Hura bukatu eta amak segitzeko esan zion Patzikuri. Bista gaizki zuen eta beste emakume bati segika hasi zen.

14. Kontrabandoa autobusean

- **Erref:** ARN-013/020
- **Iraupena:** 0:01:05. **Hasi:** 00:28:55. **Bukatu:** 00:30:00
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Ez zen askorik egiten. Autobusa salatu zuten bazuelako mantekilla fresko eramateko kutxa bat eta jendeak uste zuen kontrabandorako zela.

15. “Cerdo menor de edad”

- **Erref:** ARN-013/022
- **Iraupena:** 0:01:08. **Hasi:** 00:30:14. **Bukatu:** 00:31:22
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Beste batean zerrikume bat zeramaten autobusaren goiko aldean. Guardiak begiratzan hasi eta zer ote zeramaten galdetu zuten eta batek erantzun: ah, nada, un cerdo menor de edad". Guardiak ere barre egin zuten. Bazekiten Arantzan ez zela kontrabando handirik izaten, baina hala ere beti begiratzan zuten. Billetea ere bakoitzari ematen zieten eta salbokonduktoa behar izaten zuten Nafarroatik Gipuzkoara pasatzeko.

16. Jendea autobusa gainean joaten zen

- **Erref:** ARN-013/024
- **Iraupena:** 0:01:47. **Hasi:** 00:31:45. **Bukatu:** 00:33:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Feriak zeudenean jendea autobusaren gainaldean joaten zen. Esaterako Lesakako merkatura. Hamabostean behin egiten zuten. Biren lekuan 3 joaten ziren eta sapaian ere joaten ziren batzuk. Autobusak zer bidai egiten zituen azaltzen du. Jendea Lesakako, Igantziko eta Berako festetara joateko ere erabiltzen zuen autobusa. Autobusik ez bazen, oinez. Ezpartin zaharrak zuhaitz batean uzten zituzten eta dantzarako berriak ipintzen zituzten.

17. Herrian fama

- **Erref:** ARN-013/026
- **Iraupena:** 0:01:06. **Hasi:** 00:33:49. **Bukatu:** 00:34:55
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Aranztarrak harrikalariak omen dira, baina Juanitak ez daki zergatik. Igantziarrek erdaldun fama, Madrid txikito esaten zioten Igantziri.

18. Emakume kontrabandistak

- **Erref:** ARN-013/028
- **Iraupena:** 0:04:13. **Hasi:** 00:35:13. **Bukatu:** 00:39:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Juanitaren amona bere amarekin Frantziara joaten ziren bajillak eroatera "La chica" izenekoak. Doneztebera eraman behar izaten zuten. Zaldia eta karroa eramaten zuten. Ama zaharrarekin joaten zen, horrela geldituko ez zituztela pentsatuz. Baina guardiek halako malda batean gelditu. Amonak esan zien lautadara heltzean geldituko zutela. Lautadara heltzean gurdien eskuan zigorrarekin jo, animaliei ere bai eta azkar batean alde egin zuten. Doneztebera heldu ziren eta buelta autobusean egin zuten, biak tapatuta eta ez zituzten harrapatu. Amonaren familiak abereak ere pasatzen zituen. Baziren guardia zibilak erosteko adina diru zuenik. Hauek abereak besteen atzean pasatzen zituzten, ordaindu gabe.

19. Kontrabandoan zer pasatzen zuten. Dirua eta trukea.

- **Erref:** ARN-013/030
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:40:06. **Bukatu:** 00:42:26
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Puntilla, galtzerdiak, "medias de cristal"... pasatzen zituzten. Dirurik ez zenez, askok kontrabandoan pasatzen zutenarekin ordaintzen zuten. Hala ordaintzen zion batek Juanitaren amari. Ez zen dirurik izaten orain bezala. Ostatuan berriz ordaindu egiten zuten. Dendetan batzuk apuntatzeko eskatu eta hilabete bukaeran ordaintzen zuten. Beste batzuek arraultz edo oilaskoekin ordaintzen zuten, haziendarekin. Jendea fabriketan lanean hasi zenean, orduan asko aldatu zen kontua.

20. Misiolariak eta zapaten istorioa

- **Erref:** ARN-013/032
- **Iraupena:** 0:02:29. **Hasi:** 00:42:37. **Bukatu:** 00:45:06
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Misiolariengana joan zen bat konfesatzera eta apaizak esan: "zapatutik zapatura konfesatzen zarela zu? - ez jauna, ni ezpartinekin!" Misiolariak frantziskanoak ziren: Etxeberria eta peñagarikano abizenekoak. Misiotetan astebetetz sermoiak ematen zituzten, ostiraletan konfesioak hasten ziren. Bi-hiru urtean behin izaten ziren. Sermoiak oso gogorrak izaten ziren. Dena zen bakatua eta jendea izutua bizi zen orduan.

21. Gerra denbora: Aita San Cristobalen

- **Erref:** ARN-013/034
- **Iraupena:** 0:04:11. **Hasi:** 00:46:21. **Bukatu:** 00:50:32
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

"Gu gerra denboran ginen rojuk". Eskolan izutuak egoten ziren esaten bztzieten hilko zituztela. Aita, osaba, koñatua, medikua eta sekretarioa bertotan egiteko elkartzten ziren. Euskaldun eta gorri izateagatik gartzelan sartu zituzten San Cristobalen. Han bazen Arantzako soldado bat eta egunero begiratzen zuen fusilatu ote zituzten. Guardia Zibilak herriko apaizarengana joan zen erreferentzia bila. Apaizak esan zien oso pertsona onak zirela. Apezkikuak ere ongi hitzegin zuen haien gainean eta askatu zituzten. Aita sasoi batean etxetik eskapatzeko prest izan zen.

22. Bandera errepublikarra eta ikurriña

- **Erref:** ARN-013/036
- **Iraupena:** 0:01:20. **Hasi:** 00:52:00. **Bukatu:** 00:53:20
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Hiri bat hartzen zutenean mezetara jendea espainiako banderarekin joaten zen oihuka: "animo pues que la victoria es nuestra". Juanitaren senideak (haurrak) errepublikarrarekin edo ikurriñarekin joaten ziren. Arratsaldean alguazila "albintea" etxera joan zitzaien amari esateko hurrei bandera horiek kendu eta erretzeko.

23. Erremedioak

- **Erref:** ARN-013/038
- **Iraupena:** 0:02:13. **Hasi:** 00:55:37. **Bukatu:** 00:57:50
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Pleuresiarendako Verbena belarrarekin egindako tortila jartzen zion amak lehegusuari. Pusa garbitzen zuek horrek. Katarroarendako eta zauriendako ere erabiltzen omen zen enplasto hori. Katarroarendako ere ardo egosia erabiltzen zuten. Zizareendako baratxurien ura.

24. Ohatzera joateko orazioa

- **Erref:** ARN-013/040
- **Iraupena:** 0:00:31. **Hasi:** 00:58:56. **Bukatu:** 00:59:27
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Ohera joaten zirenean esaten zuten orazioa botatzen du euskeraz: "Gure jaungoiko maitea, eman diguzu egun on bat pasatzeko grazia..."

25. Agurrak

- **Erref:** ARN-014/001
- **Iraupena:** 0:00:46. **Hasi:** 00:00:00. **Bukatu:** 00:00:46
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Ohera joatean edo esnatzean senideak nola agurtzen zituzten.

26. Gurasoekiko ohiturak

- **Erref:** ARN-014/003
- **Iraupena:** 0:01:23. **Hasi:** 00:01:02. **Bukatu:** 00:02:25
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):**Laburpena:**

Denek bazuten haien toki finkoa sukaldeko mahaian (orain ere bai) eta aitari errespetu berezia izaten zitzaion, zerbitzeko garaian. Amarekin aiseago hitzegiten zuten aitarekin baino.

27. Arre arre mandoko - Talotxin

- **Erref:** ARN-014/005
- **Iraupena:** 0:00:26. **Hasi:** 00:03:52. **Bukatu:** 00:04:18
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Haurrendako bi abesti horiek abestu egiten ditu Juanitak

28. Zozketa egiteko kantuak

- **Erref:** ARN-014/007
- **Iraupena:** 0:00:36. **Hasi:** 00:05:07. **Bukatu:** 00:05:43
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Minttini-manttana eta Gaztainak gora-behera kantuak erabiltzen zituzten zozketak egiteko.

29. Mina kentzeko kantua

- **Erref:** ARN-014/009
- **Iraupena:** 0:00:18. **Hasi:** 00:05:56. **Bukatu:** 00:06:14
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

"Senda mina, mutxurdina..." Umeak min hartzen zuelarik, mina azkar pasatzeko hori kantatzen zioten.

30. Zimiko berri

- **Erref:** ARN-014/011
- **Iraupena:** 0:00:28. **Hasi:** 00:06:26. **Bukatu:** 00:06:54
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Arropa berria estreinatzen zuenean baten batek zimiko egiten zioten "Para que rompas con salud" esaten zuten edo "Zimiko-berri".

31. Lamia kontu bat

- **Erref:** ARN-014/013
- **Iraupena:** 0:01:03. **Hasi:** 00:11:55. **Bukatu:** 00:12:58
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Gauaz emakume bat haria egiten ibiltzen zen eta Lamia joaten zitzaion

baratzuri zopa eske. Gauero berdin. Egun batez emakumearen senarra geratu zen haria egiten eta zoparen ordeztu, ur irakina bota zion. Sorgina ez zen gehiago itzuli.

32. Urteko bedeinkazioak

- **Erref:** ARN-014/015
- **Iraupena:** 0:02:25. **Hasi:** 00:13:05. **Bukatu:** 00:15:30
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Kandelaria egunean kandelak bedeinkatzen ziren. Zerbait pasatzen zenean horiek pizten ziren Jesusen bihotzaren ondoan. Eguraldi txarra zenean ere bai. San Blasetan janak bedeinkatzen ziren, eztarria ongi izateko. San Anton egunean bedeinkatzen ziren haziendak. Pentsua bedeinkatzen zuten eta gero hura haziendari ematen zioten jateko.

33. San Juan bezpera

- **Erref:** ARN-014/016
- **Iraupena:** 0:02:11. **Hasi:** 00:15:30. **Bukatu:** 00:17:41
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Suak eta saltoak egiten zituzten. Sanjuanxarreko iturriaren urarekin garbitzen zituzten eurpegiko bikorrak eta trapua han uzten zuten. Horrekin joaten omen ziren pikorrak. San Juan egunean loreak bedeinkatzen ziren, baita erramu egunean ere. Etxean jartzen zituzten tximistarik ez sartzeko.

34. Errezua

- **Erref:** ARN-014/018
- **Iraupena:** 0:00:23. **Hasi:** 00:17:47. **Bukatu:** 00:18:10
- **Multimedia:** bideoa online ikusgai

Gaia(k):

Laburpena:

Errezu bat botatzen du Juanitak

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.

2026-03-02

CC-by-sa | Ahotsak.eus

Badihardugu Euskara Elkarte

Markeskua Jauregia, 20600 Eibar

943121775 - ahotsak@ahotsak.com